

**Έβδομο Ετήσιο Διεθνές Συνέδριο του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος
για την Κοινωνική Δράση
Χαιρετισμός
Ανδρέας Δρακόπουλος, Πρόεδρος ΙΣΝ
21.06.2018**

Καλημέρα,

Σας ευχαριστούμε για τη συμμετοχή σας στο Έβδομο Ετήσιο Διεθνές Συνέδριο του ΙΣΝ για την Κοινωνική Δράση, και σας απευθύνουμε ένα πολύ θερμό καλωσόρισμα εκ μέρους όλων μας στο Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΙΣΝ)!

Όταν πραγματοποιήσαμε το πρώτο μας Συνέδριο στο ΙΣΝ το καλοκαίρι του 2012, δεν φανταστήκαμε ότι θα εξελιχθεί στην ετήσια συνάντηση που γνωρίζουμε σήμερα. Το 2012, οι σοβαρές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα ήταν εμφανείς, σχεδόν σε κάθε τομέα της ζωής. Το να πούμε ότι ήταν «ανατρεπτικό» θα ήταν ίσως λίγο. Διοργανώσαμε το πρώτο Συνέδριο προκειμένου να συγκεντρώσουμε ανθρώπους και θεσμούς που ενδιαφέρονταν να διερευνήσουν πώς ο φιλανθρωπικός τομέας θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανακούφιση –και στην ουσιαστική ανατροπή– της κοινωνικοοικονομικής αναταραχής που έπληττε τη χώρα. Από το 2012, το Συνέδριο του ΙΣΝ έχει μεγαλώσει και έχει εξελιχθεί σε ένα φόρουμ όπου εμείς, ως Ίδρυμα, μπορούμε να συγκεντρώνουμε την εκτεταμένη «οικογένειά» μας, που αποτελείται από συνεργάτες/δωρεοδόχους, φίλους και νέες γνωριμίες, έτσι ώστε να συζητούμε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων και ερωτημάτων που αντιμετωπίζουμε καθημερινά στη δουλειά μας, και που είναι ζωτικής σημασίας στην εποχή που διανύουμε.

Το 2012 ξεκινήσαμε με 200 συμμετέχοντες στο συνέδριο, και φέτος καλωσορίζουμε σχεδόν 1.000. Η διάρκεια του Συνεδρίου έχει επεκταθεί από δύο σε τρεις πλήρεις ημέρες, και φέτος περιλαμβάνει περισσότερους από 80 ομιλητές και performers. Ανά τα χρόνια, έχουμε καλωσορίσει, στη σκηνή και στο ακροατήριο, συμμετέχοντες από ολόκληρη την Ελλάδα, από τις ΗΠΑ και τον Καναδά, Ευρωπαίους εταίρους από τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία και την Ολλανδία, καθώς και εκπροσώπους από τη Γκάνα, την Αίγυπτο, το Ισραήλ και την Παλαιστίνη. Έχουμε συγκεντρώσει, κάτω από την ίδια στέγη, ακαδημαϊκούς παγκόσμιας κλάσης, γιατρούς και επιστήμονες, πρέσβεις, υπουργούς, κορυφαίους σκακιστές, καθώς και καλλιτέχνες, φωτογράφους, μουσικούς, νεαρούς ακτιβιστές και φοιτητές.

Αυτό είναι το δεύτερο έτος που φιλοξενούμε το Συνέδριο στο Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος (ΚΠΙΣΝ), στο πλαίσιο του ετήσιου Summer Nostos Festival. Όπως πολλοί από εσάς γνωρίζετε, το ΚΠΙΣΝ παραμένει η μεγαλύτερη μεμονωμένη δωρεά του ΙΣΝ μέχρι σήμερα, με συνολικό κόστος περίπου €630 εκατομμύρια. Το ΚΠΙΣΝ περιλαμβάνει τις νέες εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος (ΕΒΕ) και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής (ΕΛΣ), καθώς και το πανέμορφο Πάρκο Σταύρος Νιάρχος, έκτασης 210 στρεμμάτων, που βλέπετε έξω. Τον Φεβρουάριο του 2017, το Ίδρυμά μας παρέδωσε επίσημα το ΚΠΙΣΝ στον ελληνικό λαό. Πριν από την παράδοση του ΚΠΙΣΝ, εργαστήκαμε σκληρά για να βοηθήσουμε το ΚΠΙΣΝ να αποκτήσει βαθιές ρίζες, ώστε να αναπτυχθεί με επιτυχία για πολλές δεκαετίες. Μου αρέσει πολύ να λέω ότι αυτό που κάνουν οι καλοί γονείς για τα παιδιά τους, είναι να τους παρέχουν ισχυρές βάσεις και να τους δώσουν ακόμα πιο ισχυρά «φτερά» προκειμένου να πετάξουν μακριά με ασφάλεια, μόνα τους, όταν έρθει η ώρα. Συνεχίζουμε να παρακολουθούμε από κοντά την πορεία του ΚΠΙΣΝ και να υποστηρίζουμε τον προγραμματισμό και τις λειτουργίες του σε στοχοθετημένη βάση.

Ο ενθουσιασμός του κόσμου για το ΚΠΙΣΝ, που μας φιλοξενεί αυτή την εβδομάδα, ξεπέρασε κάθε προσδοκία και ελπίδα μας. Ήταν ένα προσωπικό στοίχημα, το οποίο φάνηκε ότι κερδίσαμε από νωρίς, τόσο σε πνεύμα όσο και σε πραγματικούς αριθμούς. Ήταν ένα ταξίδι που προσέφερε το αίσθημα της ικανοποίησης για όλους τους εμπλεκόμενους, και μία ιδιαίτερα επιτυχημένη – όχι μόνο για τα μεγέθη της Ελλάδας αλλά και σε παγκόσμιο επίπεδο – συνεργασία ανάμεσα στον δημόσιο και στον ιδιωτικό τομέα. Από το πρώτο καλοκαιρινό μας φεστιβάλ εδώ, το 2016, πριν ακόμα ολοκληρώσουμε και παραδώσουμε το ΚΠΙΣΝ στην ελληνική κοινωνία, μέχρι το φετινό μας φεστιβάλ, είχαμε περισσότερους από 5,5 εκατομμύρια επισκέπτες στο ΚΠΙΣΝ· και όλο αυτό σε μία χώρα 11 εκατομμυρίων κατοίκων. Χαίρομαι πολύ που ο Renzo Piano, ο αρχιτέκτονας του ΚΠΙΣΝ, μέλος του Διοικητικού Συμβουλίου του SNF Agora Institute στο Πανεπιστήμιο Johns Hopkins, και αγαπητός προσωπικός φίλος μου και φίλος του Ιδρύματος και ολόκληρης της Ελλάδας, είναι εδώ μαζί μας σήμερα και μπορεί να δει το όραμά του να έχει ζωντανέψει πλήρως... από το πρώτο πρόχειρο σχέδιο σε μία χαρτοπετσέτα, σε αυτό που έχουμε μπροστά μας σήμερα. Τελειότητα και ομορφιά, μέσα από την απλότητα. Νωρίτερα φέτος, μάθαμε ότι το ΚΠΙΣΝ είναι δεύτερο σε επισκεψιμότητα σε ολόκληρη την Αθήνα, μετά την Ακρόπολη!

Αντιλαμβανόμαστε ότι όλα αυτά ακούγονται σα να δίνουμε συγχαρητήρια στον εαυτό μας. Ωστόσο, τα λέω για να τονίσω το γεγονός ότι, παρά την περίοδο της ισχυρής πόλωσης που διανύουμε, και ίσως εξαιτίας αυτής, οι άνθρωποι έχουν τη διαρκή επιθυμία να συναντηθούν και να

αλληλεπιδράσουν. Οι άνθρωποι εκτιμούν την ποιότητα και επιδεικνύουν σεβασμό όταν και όπου επιδεικνύεται σεβασμός προς αυτούς.

Η δημιουργία του ΚΠΙΣΝ προσπάθησε να προσφέρει θετική ανατροπή στην Ελλάδα, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Προσέφερε οικονομικά ερεθίσματα και ελπίδες σε μία εποχή όπου αυτά ήταν εξαιρετικά απαραίτητα. Ήταν μία πρωτοφανής σύμπραξη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα στην Ελλάδα, η οποία έχει ανατρέψει ποικιλοτρόπως την αντίληψη του κοινού για τα ιδρύματα τα οποία λειτουργούν υπό τη διαχείριση του κράτους. Το ΚΠΙΣΝ είναι το μεγαλύτερο πολιτιστικό και εκπαιδευτικό έργο που ανέλαβε ποτέ η χώρα. Έχει ανατρέψει –πιστεύουμε θετικά– τη λειτουργία της ΕΒΕ και της ΕΛΣ, καθώς και την αλληλεπίδρασή τους με το κοινό, και την αντίληψη των επισκεπτών σχετικά με το τι αποτελεί πραγματικά δημόσιο χώρο. Ο ίδιος ο σχεδιασμός είναι ανατρεπτικός. Το Κέντρο είναι απόλυτα ανοιχτό σε όλους, καθώς και προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρίες, σε όλα του τα σημεία, πράγμα αρκετά σπάνιο στην Ελλάδα ακόμα και σήμερα. Είναι επίσης ένα από τα πλέον βιώσιμα κτιριακά συγκροτήματα του κόσμου.

Κάθε Ιούνιο, το ΙΣΝ επιστρέφει στο Κέντρο Πολιτισμού για μία εβδομάδα, προκειμένου να φιλοξενήσει το Summer Nostos Festival –επτά ημέρες γεμάτες με πάνω από 100 μουσικές, καλλιτεχνικές, εκπαιδευτικές και αθλητικές εκδηλώσεις και προγράμματα από ολόκληρο τον κόσμο. Στόχος του φεστιβάλ είναι να εμπνεύσει τα συναισθήματα του νόστου, του «ανήκειν», της χαράς και της ζωντανίας που συχνά συνδέονται με την έννοια του καλοκαιριού. Με ποικίλους τρόπους, οι στόχοι του Συνεδρίου είναι στην πραγματικότητα αρκετά όμοιοι με εκείνους του φεστιβάλ –να φέρουμε σε επαφή τους ανθρώπους, με έναν ανοιχτό και φιλόξενο τρόπο που βγάζει τον «καλύτερο εαυτό» όλων μας.

Εδώ είμαστε λοιπόν. Το θέμα του φετινού Συνεδρίου είναι η «Ανατροπή». Νομίζω πως είναι το πιο φιλόδοξο θέμα μας μέχρι στιγμής. Ο Clayton Christensen, γνωστός Καθηγητής του Harvard Business School, εισήγαγε τον όρο «ανατρεπτική καινοτομία» (disruptive innovation) το 1995. Η θεωρία του περιγράφει το φαινόμενο όπου «μία μικρή εταιρεία είναι σε θέση να ανταγωνιστεί με επιτυχία καθιερωμένες, εδραιωμένες εταιρείες» εισάγοντας προϊόντα και υπηρεσίες σε αγνοούμενους τομείς της αγοράς ή δημιουργώντας εντελώς νέες αγορές. Όταν αυτές οι καινοτομίες αναπτύσσουν προπύργια που μπορούν να ανταγωνιστούν τις καθιερωμένες επιχειρήσεις για τους τακτικούς πελάτες τους, τότε αποδεικνύονται ανατρεπτικές.

Όταν η έννοια της «ανατρεπτικής καινοτομίας» εφαρμόζεται στον κόσμο της φιλανθρωπίας, ο ορισμός της είναι, αναγκαστικά, πολύ ευρύτερος. Στη φιλανθρωπία, η «ανατροπή» εκτείνεται πέρα από το αυστηρό οικονομικό πλαίσιο που διέπει τις επιχειρήσεις, και οφείλει να περιλαμβάνει την εξέταση ενός μεγάλου εύρους δυνατοτήτων που επηρεάζουν την ανθρώπινη ευημερία –και των τρόπων με τους οποίους αυτά τα συστήματα μπορούν να επηρεαστούν, τόσο για το καλύτερο όσο και για το χειρότερο. Πρόκειται για μία σημαντική πρόκληση.

Μέσα στις επόμενες τρεις ημέρες, θα προσπαθήσουμε να διερευνήσουμε τον ορισμό της ανατροπής· να εντοπίσουμε τους τομείς στους οποίους φαίνεται να παρατηρείται, και να ερευνήσουμε και να αξιολογήσουμε το πώς η φιλανθρωπία μπορεί να επιταχύνει ή και να δημιουργήσει το είδος της ανατροπής που ελπίζουμε να είναι εποικοδομητική και ωφέλιμη. Ο όρος «ανατροπή» συχνά καταλήγει να χρησιμοποιείται σα μία «κούφια» έννοια. Η χρήση του συχνά στερείται εξειδίκευσης, στην καλύτερη περίπτωση, και χρησιμότητας, στη χειρότερη. Με αυτό στο νου μας, επιτρέψτε μου να ξεκινήσω σκιαγραφώντας αυτό που εννοώ λέγοντας «ανατροπή», με δύο τρόπους, όπως σχετίζεται με τη φιλανθρωπία.

Ο πρώτος τρόπος μπορεί να ευθυγραμμίζεται με τη διαίσθησή σας. Με αυτόν, εννοώ ένα κίνητρο ή μία αλλαγή που αποτελεί σημαντική πρόκληση και συχνά απειλεί τις καθιερωμένες δομές και τα συστήματα που στηρίζουν μία ακμάζουσα κοινωνία των πολιτών. Αυτές έρχονται υπό μυριάδες μορφές. Μπορεί να προκύψουν ξαφνικά ή να αναπτυχθούν με την πάροδο του χρόνου, μέχρι να φτάσουν σε ένα σημείο καμπής. Μπορούν να απειλήσουν ολόκληρους πληθυσμούς, ή υπο-κοινότητες εντός μίας ευρύτερης ομάδας. Σε πολλές περιπτώσεις, οι ανατροπές ενδέχεται να ωφελήσουν κάποιους, ενώ βλάπτουν κάποιους άλλους. Τα είδη των ανατροπών που θα συζητήσουμε κατά τη διάρκεια των επόμενων ημερών θα καλύψουν ολόκληρη αυτή τη γκάμα –από τις ακραίες ανισότητες, μέχρι την ανεργία των νέων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Άσχετα με το πώς έχουν προκύψει αυτές οι ανατροπές, ή ποιον ακριβώς επηρεάζουν, έχουν σίγουρα αποδειχθεί άξιες περαιτέρω ανάλυσης.

Το δεύτερο είδος της ανατροπής αποτελεί, σε μεγάλο βαθμό, αντίδραση σε αυτά τα κοινωνικά κύματα βίαιων αναταραχών. Πρόκειται για αυτό που μου αρέσει να αποκαλώ «ανατρέποντας την ανατροπή». Η φιλανθρωπία μπορεί να παρατηρήσει τις αρνητικές μορφές της ανατροπής και έχει την ευκαιρία, σε αυτές τις περιπτώσεις, να προσπαθήσει να αναλάβει επιτυχώς δράση για να προσπαθήσει να ανατρέψει αυτές τις κοινωνικά καταστροφικές δυνάμεις. Θα έχουμε την ευκαιρία να διερευνήσουμε τους

τρόπους με τους οποίους η φιλανθρωπία έχει συμβάλει με επιτυχία κατ' αυτόν τον τρόπο σε διάφορους τομείς, μεταξύ άλλων μέσω των τεχνών και του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Οι δύο αυτές εκφάνσεις, ωστόσο, αφήνουν έξω ένα κρίσιμο κομμάτι της συνομιλίας. Αυτό που έχω περιγράψει μέχρι στιγμής είναι απλό –η «ανατροπή» είναι μία σημαντική, αρνητική δύναμη που επηρεάζει την κοινωνία και η φιλανθρωπία μπορεί να διαδραματίσει έναν ρόλο, τουλάχιστον στην ελάφρυνση των αρνητικών συνεπειών. Σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι τόσο απλό. Ωστόσο, στις περισσότερες περιπτώσεις, η ιστορία είναι πιο περίπλοκη. Συχνά, είναι πολύ δύσκολο, ή και αδύνατο, να διακρίνουμε εκ των προτέρων εάν μία «ανατροπή» θα οδηγήσει σε υγιή καινοτομία ή αν είναι το πρώτο βήμα της κοινωνικής διάσπασης, του κατακερματισμού και, τελικά, ακόμα και της καταστροφής. Μερικές φορές συμβαίνουν και τα δύο, ταυτόχρονα. Σε αυτές τις περιπτώσεις, είναι πολύ δυσκολότερο να αποφασιστεί πότε η φιλανθρωπία μπορεί ή οφείλει να παρέμβει, και ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος της. Για παράδειγμα, η τεχνολογία γενικότερα, είναι ένας τομέας γεμάτος ασάφειες, λεπτές διαφοροποιήσεις και ερωτηματικά, πολλά από τα οποία θα εξετάσουμε, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, τα μεγάλα δεδομένα (big data) και τα κοινωνικά δίκτυα.

Όσοι από εσάς συμμετείχατε στο περσινό Συνέδριο, γνωρίζετε ότι, πριν από ένα χρόνο, το Ίδρυμά μας και το Πανεπιστήμιο Johns Hopkins ανακοίνωσαν τη συνεργασία για την ίδρυση του SNF Agora Institute στο Πανεπιστήμιο Johns Hopkins –μία δωρεά ύψους \$150 εκατομμυρίων για τη δημιουργία ενός διεπιστημονικού οργανισμού, ο οποίος έχει ως στόχο να ενισχύσει τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά και τις δημοκρατικές διαδικασίες (civic engagement), καθώς και τον ανοιχτό και πολιτισμένο διάλογο (civil discourse), και να αντιμετωπίσει την υπερβολική πόλωση σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας. Πολλά έχουν συμβεί από πέρυσι, προκειμένου να τεθούν σε ισχύ οι αρχικές δομές του Ινστιτούτου.

Μόλις χθες, το Agora Institute φιλοξένησε την πρώτη του δημόσια εκδήλωση με τίτλο «Disrupting Polarization» (Ανατρέποντας την Πόλωση), στο πλαίσιο της μηνιαίας σειράς ΔΙΑΛΟΓΟΙ του ΙΣΝ, την οποία ελπίζω πολλοί από εσάς να είχατε την ευκαιρία να παρακολουθήσετε. Οι συζητήσεις ήταν ένα κρίσιμο πρώτο βήμα για να αρχίσει το Ινστιτούτο να εμπλέκει το κοινό και να δημιουργεί μοντέλα παραγωγικού διαλόγου για κρίσιμα και πολύπλοκα ζητήματα.

Πρόσφατα, φέτος το Μάρτη, το Ίδρυμα υπέγραψε Μνημόνιο Συνεργασίας με το ελληνικό κράτος, ανακοινώνοντας τη δέσμευσή μας να

υποστηρίζουμε πλήρως μία σειρά από έργα υποδομών και εκπαιδευτικά προγράμματα που θα ενισχύσουν τον τομέα της Υγείας στην Ελλάδα. Η Πρωτοβουλία για τη Στήριξη της Υγείας στην Ελλάδα, έχει αρχικό προϋπολογισμό πάνω από €200 εκατομμύρια, και έχει τη δυνατότητα να προσφέρει θετική ανατροπή στον ιδιαίτερα προβληματικό τομέα της Υγείας στην Ελλάδα, μεταξύ άλλων μέσω του νοσοκομειακού σχεδιασμού που θα εισαγάγει μία νέα φιλοσοφία στην Ελλάδα για την εναρμόνιση των υποδομών θεραπείας με το φυσικό τους περιβάλλον. Είμαστε ιδιαίτερα χαρούμενοι που συνεργαζόμαστε και πάλι με τον Renzo Piano και την ομάδα του.

Με αυτές τις δυνητικά ανατρεπτικές πρωτοβουλίες στο νου μας, σας ζητώ να προσεγγίσετε το Συνέδριο με μία νοοτροπία ανάπτυξης και εξέλιξης. Ας είμαστε ανοιχτοί στις νέες προοπτικές, στην επανεξέταση του τρόπου με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε ένα ζήτημα, και στις νέες γνωριμίες που μπορεί να περιμένουν από εμάς να εμβαθύνουμε την κατανόησή μας και να είμαστε πιο διαφοροποιημένοι στις απόψεις μας.

Κλείνοντας, θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας κάτι που συχνά υπενθυμίζω στον εαυτό μου, και που προσπαθώ να μοιράζομαι με τα παιδιά μου. Δανείζομαι –με πλήρη σεβασμό– από την ιστορική ομιλία της 28^{ης} Αυγούστου 1963 του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, με τίτλο «Έχω ένα όνειρο», όπου εξέφρασε την ελπίδα του ότι μία μέρα τα παιδιά του θα ζουν σε μια χώρα όπου δεν θα κρίνονται από το χρώμα του δέρματός τους, αλλά από τον χαρακτήρα τους. Κάνω τις προσωπικές, ταπεινές μου προσθήκες σε αυτή τη φράση, λέγοντας ότι δεν έχει σημασία το χρώμα του δέρματός μας, ούτε οι σεξουαλικές ή πολιτικές μας προτιμήσεις, η κοινωνική ή η οικονομική μας κατάσταση. Δεν έχει σημασία τίποτε άλλο παρά το περιεχόμενο του χαρακτήρα μας. Ό,τι κι αν προσπαθεί ο καθένας μας να επιτύχει, όλα θα πρέπει να ξεκινούν από τη σκληρή προσπάθεια ανάπτυξης ενός καλού χαρακτήρα.

Σας ευχαριστώ όλους που βρίσκεστε εδώ αυτή την εβδομάδα. Σας ευχαριστώ που σας έχουμε κοντά μας, στην προσπάθεια να συνεισφέρουμε σε μία καλύτερη κοινωνία για όλους.